

גליון 334

לפרשת קרח - חיים של 'עושר וכבוד'

הרב יהושע זאב האס

במסכת ברכות¹ – מוסרת הגמרא את תפילתו המיוחדת של רב אותה הנחיל לדורות, ואנו נוהגים לאמרה בשבת בו מברכים את החודש. בתוך מגוון הבקשות אותן אנו מאחלים לתוכנם של חיינו נמצאת גם הבקשה ל"חיים של עושר וכבוד". האמנם? זו בקשתנו? האם לכך אנו שואפים?

נראה הדבר, כי כשם שמלמדנו רבי יהודה הלוי בספר "הכוזרי"² "התורה האלוהית לא העבדתנו בסיגופים, כי אם לימדתנו את המידה הנכונה... " כלומר: התורה העניקה לנו את הידיעה ואת העיקרון, כי כל דבר בעולם מחד – 'סיגופים', ומאידך – 'רכישת הקניינים' מסוגל ויכול לשמש את האדם הן למטרות חיוביות או להיפך מהן...

וכך מסביר מרן זצ"ל בספרו "עין איה"³ את הבקשה הקודמת בתפילתו של רב "חיים שאין בהם בושה וכלימה": "אם כי האדם יש לו חסרונות טבעיים מצד גופו שראוי להתבושש בהם, אבל הפעולות יהיו כולן מצד השלימות ולא מצד חומריותו, על כן בתוך החיים שהן פעולותיו הבחירות לא יהיה בהן בושה וכלימה, כי יהיו נעשות לצד היתרון שראוי להתפאר בהן." על כן יש להבין כי בתפילתנו זו אנו מבקשים אחרי בקשת החיים שאין בושה וכו' – שהעושר ישמש אותנו רק לטובה, ובלשון מרן הרב זצ"ל (שם): "יש עושר שנוטל את הכבוד האמיתי מבעליו, כיוון שמסיר ליבו משלימות האמיתית כי ירום לבבו, על כן יבקש שיהיה הכבוד שהוא שלימות הנפש, דבק עם העושר".

בדרך זו, נוכל להבין את סיפורו של קורח בפרשתנו בו מתגלה לכאורה 'ניגודיות' בתיאור אישיותו של קורח. כדרשת חז"ל וסיפורם במסכת פסחים⁴ על הפסוק "יש עושר שמור לבעליו לרעתו" – זה עושרו של קורח: [והסיפור הוא] "משאוי שלוש מאות פרידות לבנות היו מפתחות בית גנזיו של קורח..." תיאור העושר המופלג הזה בא כדי להבהיר כי כל עניינו של קורח היה לצבור כוחניות ותו לא! כאותן פרידות שהן כידוע בהמות עקרות, ללא המשכיות של צאצאים וללא חסד של סיוע לזולת.

תיאורו של קורח – אינו תיאור המנהיג הרואה את ישראל העובדים בפרך והיוצא אל אחיו – אלא הוא תיאור של מי שעסוק רק בענייניו שלו ובהנאת הרגע שאין לה קיום. חז"ל ממשיכים עוד ושואלים: "קורח – שפיקח היה – מה ראה לשטות זו?!" ותשובתם היא: "אלא עינו (האחת, האגוצנטרית) הטעתו" ועוד הוסיפו שם חז"ל⁵ "שני עשירים עמדו בעולם אחד מישראל ואחד מאומות העולם, קורח והמן, ושניהם נאבדו מן העולם! למה? שלא היה 'מתנתן' מן הקב"ה אלא חוטפין אותה להן!"

התנהגותו של קורח היא היפך מגמת הבריאה של 'עולם חסד יבנה' – ועל כן מזדעזעת הארץ ופותחת את פיה לבולעו. קורח 'מקהיל' את העדה, משתמש באוצרותיו של יוסף להשפיע עליהם, מבקש לסלק את משה ואהרן 'מן העולם' – ואילולא נגלה כבוד ד' על העדה...

ביקשו חז"ל ללמדנו את ערכו האמיתי של העושר ועל כן טוו סביב לעושרו של קורח, מדרשים וסיפורים שהמכנה המשותף בהם הוא גודל האסון במצב של ניתוק מן המגמה האלוהית – זו המקשרת תדיר את האדם עם הנצחי.

¹ מסכת ברכות דף טז,ב.

² ספר הכוזרי מאמר שני, ג.

³ מסכת ברכות, חלק א, שם.

⁴ מסכת פסחים דף קיט, א.

⁵ במדבר רבה פרשה כב,ו.